

Феноменологія художньо-графічних компетентностей студентів мистецьких спеціальностей

Д. О. Кудренко

Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, Україна
Corresponding author. E-mail: 3333dasha3333@mail.ru

Paper received 29.09.2016; Accepted for publication 11.10.2016.

Анотація. У статті визначається поняття "мистецтва і графічного досвіду." Компонент художньо-поліграфічних дисциплін компетентності студентів, що включає: художню компетенцію, художні композиції, мистецтво і компетенції дизайну.

Постановка проблеми. Вітчизняна система вищої педагогічної освіти перебуває у стані постійних змін, оновлення, реформування. Прикінцева мета цих змін – підвищення гарантованої якості та ефективності професійно-педагогічної підготовки, посилення зв'язку з актуальними і перспективними запитами життя країни, підготовка конкурентоспроможного, затребуваного фахівця, який здатен реалізувати свій потенціал у нових соціально-політичних умовах, творчо підходити до вирішення професійних завдань, гнучко й мобільно реагувати на виклики інформаційного суспільства.

Компетентнісний підхід у системі підготовки майбутніх учителів вимагає зміщення акцентів із засвоєння визначених освітніми стандартами знань, умінь і навичок на формування здатності практично діяти, обирати ефективні рішення, застосовувати сучасні технології, вимагає активної життєвої позиції в усіх сферах суспільного життя, а також навичок безперервної самоосвіти. Саме компетентнісний підхід є тією «точкою опори», завдяки якій вища педагогічна освіта повною мірою переходить у практикоорієнтоване русло. *Та варто визнати, що проблема формування тих компетентностей, які є стрижневими саме для студентів мистецьких спеціальностей, перебуває поза колом дослідницьких інтересів науковців.*

Аналіз останніх публікацій. Упровадження компетентнісного підходу в освітній реалії сьогодення пов'язуємо з фундаментальними науково-теоретичними напрацюваннями таких вчених, як В. Байденко, Н. Бібік, В. Бологов, Я. Болубаш, Л. Ващенко, А. Вербицький, І. Драч, Е. Зеєр, І. Зимня, О. Локшина, О. Пометун, О. Савченко, А. Хуторської, В. Шинкарук та інші [1], [2], [4]. Теоретичні висновки та практичні рекомендації розробників використовуються в наукових дослідженнях, присвячених вивченню широкого кола різноманітних компетентностей суб'єктів навчального процесу. Предметом дослідницької уваги науковців є власне навчальні, дидактичні компетентності студентів (Т. Мішеніна, А. Трофименко), професійні, а серед них професійно-педагогічні та педагогічні (О. Дьомін, В. Жеребкіна, С. Сисоєва), предметні (А. Белкін, Г. Удовиченко), комунікативні (Ю. Смелянов, В. Кашницький, Л. Петровська), ціннісні, етичні (В. Мінін, Л. Хоружа), соціальні, соціокультурні (М. Боліна, С. Остапенко), дослідницькі (О. Лаврентєва, В. Сотнік), компетентності саморозвитку особистості (О. Біла, Н. Кичук) тощо. У намагаючись усебічно дослідити витоки цієї проблеми та знайти оптимальні шляхи й засоби її розв'язання вивчаємо праці науковців, які досліджують теоретич-

ні питання сприйняття індивідом мистецьких творів (Р. Арнхейм, О. Бойко, В. Бранський, В. Бутенко, О. Кібрік), особливості навчання, методичної підготовки та професійного становлення майбутніх учителів образотворчого мистецтва (С. Коновець, В. Маранцман, Н. Миропольська, Г. Падалка, Г. Сотська та ін.) та формування компетентностей, важливих для професійного розвитку і становлення студентів факультету мистецтв [7]. Ключові компетентності саме цієї категорії студентів досліджує Ю. Артем'єва, В. Баннікова, І. Борщ, А. Васильєва, Р. Ветров, І. Винокур, А. Гавриленко, В. Давидкіна, А. Дейнека, Н. Калина, Л. Панкратова, Н. Руднєва, що надає нам підстави визнати як винятково важливу проблему формування художньо-графічних компетентностей студентів.

Мета статті: визначення змісту художньо-графічної компетентності студентів мистецьких спеціальностей, а також характеристика її основних складових.

У спектрі наших дослідницьких інтересів – рівень предметних компетентностей студентів мистецьких спеціальностей. Поняття «предметні компетентності» тлумачиться українськими дослідниками як інтегрована характеристика, що містить комплекс інтеріоризованих знань за обраним фахом, розуміння та поліфункціональне вміння використовувати набуті предметні знання у педагогічно значущій діяльності, здатність прищепити іншому норми й цінності та забезпечити у подальшому гарантовану якість навчально-виховного процесу [8, с. 45]. Українська вчена О. Локшина, вивчаючи питання моніторингу рівнів досягнень, пише про існування як ключових компетентностей, так і предметних. Перші – постійно змінна величина, багатовимірне утворення, що містить когнітивні, емоційні, мотиваційні, ціннісні елементи, другі – безпосередньо пов'язані з якісними характеристиками засвоєння знань із певного предмета [6, с. 26].

За період навчання у вищому педагогічному навчальному закладі студенти мистецьких спеціальностей удосконалюють вже набуті за попередні роки навчання компетентності (предметні, соціальні, загальнокультурні, правові, ІТ-компетентності, здоров'язбережувальні, компетентності з саморозвитку) та оволодівають широким спектром новітніх предметних або предметозорієнтованих компетентностей, безпосередньо пов'язаних з обраною спеціальністю. Безумовно, кожен різновид компетентностей відіграє певну роль у становленні професіонала-фахівця. Та для студентів мистецьких спеціальностей, на нашу думку, стрижневими повинні бути саме ті, які безпосередньо пов'язані зі специфікою майбутньої мистецько-професійної діяльності. Ми визначаємо такою

компетентністю, сутнісно важливою для професійного формування та розвитку студента, компетентність *художньо-графічну*. Ця компетентність має метапредметний характер, оскільки формується шляхом вивчення декількох професійно спрямованих дисциплін.

Конкретизуємо місце художньо-графічних компетентностей у загальній структурі предметних (предметоорієнтованих) компетентностей студентів мистецьких спеціальностей. Така конкретизація вможливить здійснення понятійної демаркації стрижневих визначень нашого дослідження та забезпечить науково виважене формулювання центрального поняття нашої роботи – поняття «художньо-графічні компетентності студентів мистецьких спеціальностей». Зауважимо, що складаючи ієрархію компетентностей студентів мистецьких спеціальностей, ми беремо до уваги :

- напрацювання провідних українських дидактів з основ дидактики вищої школи (В. Бондар, С. Гончаренко, В. Онишук, М. Фіцула);

- сучасні досягнення науковців у галузі реалізації компетентнісного підходу у вітчизняній системі освіти (Н. Бібік, О. Пометун, О. Савченко, Л. Парашенко та інші);

- освітньо-кваліфікаційні характеристики підготовки бакалавра;

- методичний доробок науковців у галузі викладання дисциплін мистецького циклу у вищій школі (О. Альохін, А. Дейнека, С. Шорохов, Б. Неменський, О. Пономарьов, М. Ростовцев, О. Рудницька, М. Шабанов та інші).

Художньо-графічна компетентність, на наш погляд, є метакомпетентністю, яка тісно пов'язана з іншими предметними компетентностями студентів мистецьких спеціальностей. Місце художньо-графічних компетентностей у загальній системі компетентностей майбутніх студентів факультету мистецтв унаочнене на рис. 1.

Рис. 1. Місце художньо-графічних компетентностей у загальній структурі компетентностей студентів мистецьких спеціальностей

Із наведеної схеми очевидно, що художньо-графічна компетентність постає як професійно-особистісний феномен у тісному взаємозв'язку з художньо-інтерпретаційною, художньо-композиційною компетентностями. Отже, **художньо-графічна компетентність** - це інтеграційне явище, особливе психологічне формування, що визначає емоційно-естетичну

спрямованість особистості, здібність до художньо-образного освоєння середовища за допомогою графічних методів і засобів, а також його втілення в духовному або реально предметному матеріалі. Визначимо сутність суміжних компетентностей студентів мистецьких спеціальностей, які формуються у процесі вивчення дисциплін мистецького циклу та методики

образотворчого мистецтва, серед яких: художньо-інтерпретаційна, художньо-композиційна й художньо-проектна.

На думку дослідників, *художньо-інтерпретаційна компетентність* студентів формується на ґрунті готовності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва до інтерпретації художніх творів широкого спрямування і розглядається як інтегрована професійно значуща якість, що характеризується активним позитивним ставленням до інтерпретації творів образотворчого мистецтва, сформованістю комплексу художньо-педагогічних знань, а також системи творчих умінь і навичок, необхідних для її здійснення [5, с. 23]. Художньо-інтерпретаційна компетентність проявляється у ході аналізу творів мистецтва, скеровує суб'єкта інтерпретаційної діяльності на осягнення смислів художнього твору образотворчого мистецтва та експлікацію набутого розуміння у відповідні структури (передусім, мовленнєві). Відомо, що поняття «інтерпретація художнього твору» визначається як різновид аналітико-синтетичної, когнітивно-комунікативної діяльності особистості, спрямованої на смисло виявлення, смислопокладання та експлікацію набутого розуміння в процесі освоєння формально-змістової цілісності художнього твору [5, с. 30].

Художньо-композиційна компетентність розглядається науковцями як форма втілення художньо-образного мислення індивіда, яке відбиває процес художнього пізнання у взаємозв'язку емоційно-чуттєвого, логічного та інтуїтивного компонентів (Н. Волков, В. Вудвортс, А. Голуб, Г. Єрмаш, В. Кузін, В. Нікіфоров) та композиційного мислення (А. Барішнітов, Н. Назарова, Ю. Окунев, І. Павлюк, Л. Панкратова, Є. Шорохов), виявляється через розв'язання композиційних завдань, варіювання зображувальних рішень у пошуках потрібних вражень тощо. «Тільки створивши свій світ у вигляді цілісної картини, людина може в ньому функціонувати», – зауважують дослідники [3, с. 56]. Художньо-композиційна компетентність дає змогу створити цілісну картину навколишнього, а для фахівця в галузі образотворчої діяльності – задовольнити необхідні фахові потреби.

Ще одним важливим різновидом компетентностей студентів мистецьких спеціальностей є *художньо-проектна компетентність*. Цей різновид компетент-

ностей втілюється у готовність до проектної роботи в різних сферах соціокультурної діяльності, участі в розробці інноваційних проектів, здатності до самостійної або колективної розробки проектної ідеї, до аналізу і визначення вимог до дизайн-проекту, синтезуванню набору можливих варіантів рішень задачі або підходів до виконання дизайн-проекту. Студент або випускник вищого навчального закладу, що має високий рівень сформованості художньо-проектної компетентності, володіє широким спектром методів конструювання, пред'явлення модульних систем, розуміється на принципах системного проектування та верстки; володіє навичками проектування, вміє проводити аналіз історичних об'єктів для реалізації цілей дизайн-проектування; застосовує різноманітні прийоми гармонізації форм, структур, комплексів і систем; застосовує комплекс функціональних і композиційних рішень. Художньо-проектувальне сприйняття полягає у здатності людини охопити все розмаїття аспектів реальності, створити цілісне уявлення про неї, оцінити переваги та недоліки різних візрів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Поданий вище аналіз дозволяє визначити **художньо-графічні компетентності студентів мистецьких спеціальностей як складну професійно-особистісну властивість, в основі якої є органічне сполучення художньо-образного мислення, творчих здібностей індивіда, комплексу мистецьких знань, практичних умінь та навичок проектування, моделювання, графіки, живопису, дизайну, що застосовуються з метою гармонізації та естетизації навколишнього середовища, досягнення високого рівня професійної майстерності.** Художньо-графічна компетентність включає такі складові, як: художньо-інтерпретаційну, художньо-композиційну, художньо-проектну компетентності.

У підсумку, рівень розвитку художньо-графічної компетентності студентів майбутніх спеціальностей безпосередньо впливає на емоційне благополуччя, відчуття задоволення навколишнім та внутрішню гармонійність кожного індивіда в суспільстві. Перспективу подальших наукових пошуків убачаємо в удосконаленні та розширенні складових структури художньо-графічних компетентностей, добір відповідного методичного інструментарію для їх формування у студентів мистецьких спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Надія Михайлівна Бібік. // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики. – К.: К. І. С. – 2004. – С. 47–52.
2. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А. А. Вербицкий. – Москва: Высшая школа, 1991. – 207 с.
3. Ермаш Г. Л. Искусство как мышление / Г. Л. Ермаш. – Москва: Искусство, 1982. – 277 с.
4. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия / И. А. Зимняя. – Москва: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 42 с.
5. Кузін В.С. Вопросы изобразительного творчества / В.С.Кузін. – Москва: Просвещение, 1971. – 144 с.
6. Локшина О. І. "Компетентнісна" ідея в освіті зарубіжжя: успіхи та проблеми реалізації. / Олена Ігорівна Локшина. // Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації (1). – 2014. – С. 51–59.
7. Рудницька О. Художня освіта і проблеми виховання молоді: зб. наук. статей / О. Рудницька, С. Усланова, О. Ростовський. // Київ: ІЗМН, – 1997. – С. 164.
8. Удовиченко Г. М. Формування предметних компетентностей студентів філологічних спеціальностей у процесі вивчення гуманітарних дисциплін: дис. канд. пед. наук: 13.00.09 / Удовиченко Ганна Михайлівна – Кривий Ріг, 2011. – 236 с.

REFERENCES

1. Bibik N. M. Kompetentnisnyi pidkhdid: refleksyivnyi analiz zastosuvannia / Nadiia Mykhailivna Bibik. // Kompetentnisnyi pidkhdid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy: biblioteka z osvithoi polityky. – K. : K. I. S. – 2004. – S. 47–52.
2. Verbytskyi A. A. Aktivnoe obuchenye v vysshei shkole : kontekstnyi podkhod / A. A. Verbytskyi. – Moskva: Vysshaia shkola, 1991. – 207 s.
3. Ermash H. L. Yskusstvo kak myshlenye / H. L. Ermash. – Moskva: Yskusstvo, 1982. – 277 s.
4. Zymniaia Y. A. Kliuchevye kompetentnosti kak rezul'tatyvno-tselevaia osnova kompetentnosnogo podkhoda v obrazovanyi. Avtorskaia versia / Y. A. Zymniaia. – Moskva: Yssledovatel'skiy tsentr problem kachestva podgotovki spetsyalystov, 2004. – 42 s.
5. Kuzyn B.C. Voprosy yzobrazitel'nogo tvorchestva / V.S.Kuzyn. – Moskva: Prosveshchenye, 1971. – 144 s.
6. Lokshyna O. I. "Kompetentnisna" ideia v osviti zarubizhzhia: uspikhy ta problemy realizatsii. / Olena Ihorivna Lokshyna. // Kompetentnisnyi pidkhdid v osviti: teoretychni zasady i praktyka realizatsii (1). – 2014. – S. 51–59.
7. Rudnytska O. Khudozhnia osvita i problemy vykhovannia molodi: zb. nauk. statei / O. Rudnytska, S. Usanova, O. Rostovskiy. // Kyiv: IZMN, – 1997. – S. 164.
8. Udovychenko H. M. Formuvannia predmetnykh kompetentnosti studentiv filolohichnykh spetsialnosti u protsesi vyvchennia humanitarnykh dystsyplin : dys. kand. ped. nauk : 13.00.09 / Udovychenko Hanna Mykhailivna – Kryvyi Rih, 2011. – 236 s.

Phenomenology of art-graphic competence of modern students of art specialties

Kudrenko D. A.

Abstract. The article defines the concept of "art and graphic expertise." A component artistic and graphic arts disciplines competence of students, including: artistic and interpretive, artistic composition, art and design competence.

Keywords: *artistic and graphic competence, artistic and interpretive competence, artistic and compositional competence, art and design competence, students of art specialties.*